

Historia fundacji kościołów i klasztorów lwowskich.

Przez

Franciszka Waligórskiego.

Do historii klasztorów karmelitańskich.

(Ob. N. 23, 24, 25, 26, 27 i 28 Dodatku osobnego.)

III.

Krótkie opisanie dawnego i teraźniejszego Kościoła XX. Karmelitów trzewickowych.

(Dalszy ciąg.)

Dawny kościół XX. Karmelitów trzewickowych, położony na przedmieściu halickim, w miejscu gdzie niegdyś była brama halicka, zbudowany jest w kształcie krzyża, z frontonem trójkątnym, jak większa część starych kościołów naszych; ale dziś tak już jest zniszczony, że pozostał tylko szkielet budowy, nietylko ogołocony ze wszystkich sztukaterii i ozdób zewnętrznych, ale nawet oszpecony jeszcze różnemi przyrządami i dodatkami, jakie doń przyrastały z biegiem lat stosownie do użytku, na jaki bywał przeznaczany. Zład też trudno dziś napisać coś więcej o nim, gdyż niepodobna nawet dopatrzeć owej całości i symetrii architektonicznej, które nadają charakter i piętno wieku budynkowi, a to co pozostało jeszcze tu i owdzie z ozdób zewnętrznych, znamionujących architekturę gotycką, nadwerzęł tak dalece czas przy szczególnej zaprawdę niedbałości ludzkiej, że dziś niemilo nawet oku spocząc na tych ruinach świetnej przeszłości, na tych sponiewieranych szczątkach świętego gmachu, na który przez wiek cały składała się pobożność i gorliwość Ojców, a którego młodszą i światlejszą generacya uszanować nieumiała. A cóż mówić o wnętrzu kościoła, gdzie niema już ani śladu tego wszystkiego, coby przypominało wzniesłe niegdyś przeznaczenie jego? Dodamy jeszcze tylko, że dawnymi czasy był kościół ten obwarowany murem, którego szczątki widać dotąd jeszcze w kilku miejscach, i że znajdowała się na kościele wieża z zegarem, która jednak zgorzała przy końcu zeszłego wieku w czasie najścia Konfederatów.

Przystępując do opisanie teraźniejszego przybytku i kościoła XX. Karmelitów trzewickowych, musimy przypomnieć przede wszystkim, że kościół ten niebył zbudowany ich staraniem, lecz XX. Karmelitów bosych, którzy opuścili go dopiero po zniesieniu tego klasztoru we Lwowie.

Jestto maleńki, szczupły i skromny kościółek zbudowany na dość wyniosłym wzgórzu obok furty niegdyś „bosacką“ zwanej, na który wchodzi się urządzonemi w pośrodku schodami kamiennymi. Oprócz tego otwarty jest przystęp do kościoła także po obu bokach wzgórza za pomocą szkarpów, które z jednej strony są nawet przystępne dla powozów. Struktura kościoła nieodzyna się żadną osobliwością; jestto zwykły u nas w Polsce typ kościołów parafialnych w kształcie krzyża z facyatą trójkątną i małą wieżą z rotundą i z dwiema kopułami po bokach. Ozdób zewnętrznych niema prawie żadnych, prócz dwóch niż po obu stronach głównych drzwi wchodowych, w których stoją naturalnej wielkości statuy: Ś. Jana Nepomucena i Patrona zakonu karmelitańskiego Ś. Jana od krzyża. Po lewej stronie kościoła wznosi się przybudowana już w późniejszych czasach kwadratowa dzwonnica z daszkiem piramidalnym, która jednakże niemając odpowiedniego budynku po drugiej stronie kościoła, psuje zupełnie symetrię całego gmachu.

Wnętrze kościoła składa się z głównej nawy, od dwóch pomniejszych nawach oddzielonych sześcią ostrołukami, nad którymi znajduje się galeria żelazna, i z wzniesionem o trzy stopnie wyżej Presbyteryum, które opiera się na ośmiu wielkich gotyckich kolumnach u góry bogato wyłaczanych, a nad którym wznosi się rotunda wieży sygnaturowej również z żelazną galerią dokoła. Po obu stronach Presbyteryum znajdują się dwie małe sklepione kapliczki z kopułkami, pięknie ozdobione złoconiem i freskami, z których jedna poświęcona jest Panu Jezusowi, a druga Ś. Tadeuszowi. Światło do kościoła przepuszcza dwadzieścia jeden wielkich, czę-

ścią kwadratowych, częścią okrągłych okien, a posadzka urobiona jest z białego ciosowego kamienia.

Ołtarzy ma ten kościół trzynaście, a mianowicie:

1) Ołtarz wielki cały z czarnego marmuru, oparty u dołu na dwóch większych, a u góry na dwóch mniejszych kolumnach marmurowych. Najwyższą część ołtarza stanowi obraz Ś. Jana od Krzyża w pięknych złoconych ramach. Pod nim znajduje się wizerunek Najświętszej Panny Maryi, z piękną srebrną, złotem tkaną sukienką i z dwiema złoconymi koronami ze srebra. Po bokach ołtarza znajduje się sześć mahoniowych srebrną blachą obitych relikwiarzy. Sanctuarium jest także z drzewa mahoniowego, ozdobione misterną tkanką srebrną, a w pośrodku srebrnym grubo pozłacanym krzyżem; przytem opiera się na sześciu małych, nakształt białego marmuru pomalowanych słupach ze złoconymi kapitelami. We środku Sanktuarium stoi duży drewniany bogato srebrem okuty krzyż, a po bokach dwie drewniane złocone statuy.

2) Ołtarz Ś. Józefa, po prawej stronie wielkiego ołtarza. Opiera się na sześciu czerwono pomalowanych słupach z złoconymi nagłówkami, a po bokach stoją cztery statuy po części wyłaczane. U góry unosi się kilku aniołów około wieńca i korony, wszystko pozłacane. Obraz w ołtarzu przedstawia Ś. Józefa, malowanego na płótnie z złoconą i posrebrzaną szatą. Sanktuarium wznosi się na czterech złoconych słupach.

3) Dalej na prawo ołtarz Ś. Alberta z olejnym obrazem tego Ś. w złoconych ramach. Pod wizerunkiem znajduje się szklany relikwiarz między dwoma aniołami.

4) Również po prawej stronie ołtarz Ś. Jana od Krzyża z obrazem tego Ś., pod którym znajduje się wizerunek Ś. Franciszka, obadwa w złoconych ramach.

5) Jeszcze dalej po tej samej stronie drewniany ołtarz Ś. Eliasza, z wizerunkiem jego. Niżej umieszczony jest obraz przedstawiający Ś. Magdalenę, między dwoma złoconymi aniołkami.

6) Nakoniec ostatni po prawej stronie ołtarz Ś. Antoniego z wizerunkiem jego, pod którym znajduje się szklany relikwiarz.

Zaś po lewej stronie wielkiego ołtarza:

7) Drewniany ołtarz Ś. Magdaleny de Pazzis z jej wizerunkiem, ozdobionym suknią jedwabną tkaną srebrem. Po bokach złocone aniołki.

8) Również drewniany, ale po największej części wyłaczany ołtarz poświęcony Zbawicielowi. U góry wznosi się statua Boga Ojca otoczona kilkoma aniołkami. Na środku znajduje się Chrystus rozpięty na krzyżu, bardzo pięknie rzeźbiony z posrebrzaną koroną i pasem, na tle z czerwonego axamitu. Po bokach dwie złocone statuy świętych, pod nimi dwa szklane relikwiarze otoczone aniołkami.

9) Drewniany ołtarz Ś. Anny z wizerunkiem jej. Pod nim obraz przedstawiający Zbawiciela i szklany relikwiarz.

10) Ołtarz Ś. Teresy z dwoma obrazami w złoconych ramach.

11) Ołtarz Ś. Tekli z jej wizerunkiem i szklanym relikwiarzem u spodu.

Obrót handlu krajowego.

Przywóz i wywóz towarów w roku 1860 w wschodnich obwodach Galicyi.

(Obacz Numer 6, 7, 20, 21, 23, 24, 25, 26 i 28 Dodatku osobnego.)

Artykuły przywozu i wywozu, waga na funty	W Lipcu				W Sierpniu				W Wrześniu			
	Przywóz		Wywóz		Przywóz		Wywóz		Przywóz		Wywóz	
	Galicya	Bukowi.	Galicya	Bukowi.	Galicya	Bukowi.	Galicya	Bukowi.	Galicya	Bukowi.	Galicya	Bukowi.
Wyroby koszykarskie	—	—	—	50	—	73	—	—	—	—	—	—
Papier najpodlejszy	—	—	5105	31597	—	—	2466	12450	12	—	1600	10752
„ pospolity	37	—	1252	—	75	—	774	4081	58	19	90	2015
„ przedni	430	—	80	5736	755	—	85	—	119	—	22	40
„ najprzedniejszy	2	—	—	—	38	—	—	—	11	—	—	—
Obicia papierowe	—	12	3011	915	—	—	—	—	5	—	57	—
Wyroby z papieru	94	84	1	14	419	163	1	6	151	7	253	467
Wyroby kuśnierskie surowe	7	—	—	—	—	—	—	—	74	—	—	—
Skóry proste	670	52	3343	57942	655	1	2276	7674	—	—	1190	24631
„ przednie	1	121	183	—	2	—	100	7	166	—	146	1498
Wyroby ze skóry pospolite	15	9	587	3765	11	2	1116	4051	5	153	363	1494
„ przednie	10	—	151	2963	662	3	219	1663	228	21	—	35
Rękawiczki	—	—	—	86	3	—	—	—	—	—	—	—
Wyroby drewniane najpospolitsze	161	53	8812	98243	2800	105	6440	116025	366	14	1800	143870
„ pospolite	137	—	3975	1183	11	10	47477	—	4	—	1450	—
„ przednie	1331	1	24815	7997	44	122	280	9631	120	60	17004	3395
„ najprzedniejsze	1739	—	1150	920	1144	—	—	802	234	—	—	1376
Szkło najpospolitsze	—	—	—	1065	12	—	5660	2000	—	—	650	3200
„ pospolite	8	—	7055	23307	14	—	8308	28906	—	—	3900	13217
„ średnie	523	—	28807	2109	16	—	30819	806	1	1	11066	28
„ przednie	8	—	683	2316	39	—	212	3613	6	—	650	3223
Zwierzciadła	202	—	680	260	—	—	1241	398	—	—	1441	77
Korale prawdziwe i podrabiane	—	—	—	—	57	—	—	—	—	—	—	—
Wyroby kamienne pospolite	—	—	—	—	123	—	—	—	—	—	200	—
„ przednie	—	—	—	—	4	—	—	—	—	—	—	—
Wyroby gliniane najpospolitsze	420	—	9723	1400	6	1	950	400	49	—	4950	500
„ pospolite	—	735	—	5176	17	22	125	3265	—	98	600	5823
„ średnie	5	1	207	—	1	30	181	—	—	9	451	1491
„ przednie	—	38	61	2344	—	—	145	2860	25	83	220	—
„ najprzedniejsze	39	—	88	—	2	4	50	—	1016	2	94	—
Wyroby żelazne najpospolitsze	23	2	5876	19802	998	4	22761	22428	35	—	10573	15916
„ pospolite	204	—	83331	12785	913	25	178657	5252	68	130	282596	4384
„ przednie	237	—	623	2244	1354	1	836	85	275	135	2510	—
Zbroja	185	—	107	—	—	—	28	—	—	—	—	—
Inne tej kategorii	8	—	25	948	—	—	798	958	70	2	1115	725
Instrumenta	—	482	768	162	—	—	250	—	9	—	—	401
Fortepiana	—	—	11378	3347	—	—	2939	—	—	—	9288	—
Maszyny żelazne	406	—	94062	—	1233	—	52744	860	430	81	5950	34237
Towar kramarski najprzedniejszy	25	3	114	2	20	9	57	—	18	—	—	—
„ przedni	18	—	1981	—	44	—	1702	23	12	3	1727	271
„ pospolity	96	—	4237	7055	87	3	3452	3237	111	2	4847	6491
„ najpospolitszy	43	—	—	—	6	—	—	—	—	—	—	—
Lekarstwa gotowe	—	—	—	—	—	10	—	—	11	37	—	—
Kleje rozmaite	70	—	—	25	27	—	—	757	—	—	—	246
Krochmal	—	—	—	100	—	—	—	—	—	—	—	5
Czernidła wszelkie	—	—	257	4532	—	—	140	1159	—	—	1654	456
Smarowidło do wozów	—	78	—	1400	—	—	—	7000	—	—	—	1500
Wody mineralne fabrykowane	—	—	—	706	—	—	—	—	—	—	—	—
Wyroby chemiczne	4	—	650	—	—	25	—	6	6	—	—	—
Farby, pokosty, laki	—	—	748	124	4	—	1084	1326	48	—	503	366
Inne tej kategorii	90	15	2109	3981	68	—	1684	841	1	—	6861	336
Świece stearynowe	—	—	223	500	—	—	1027	—	—	—	698	237
„ łojowe	—	—	558	—	—	—	—	—	—	—	281	—
Mydło proste	16	18	224	179	41	11	995	—	5	31	1086	426
„ pachnące	6	—	—	—	4	1	—	—	32	3	184	—
Zapałki	—	—	24033	13363	—	—	28022	10328	—	—	16318	3772
Kabzle	96	—	—	—	8	—	—	—	—	—	—	—
Książki, mapy, muzykalnia	3707	280	606	4510	2993	853	2181	1511	1939	370	1046	391
Obrazki i litografie	12	1	194	105	120	5	543	2	74	—	72	44
Malowidła Na sztuki:	—	—	—	50	—	—	—	—	—	—	—	—
Woły i buhaje	31	408	254	—	—	2860	237	—	265	1793	225	—
Krowy	4	3	110	1	—	26	141	—	7	71	64	—
Jałownik	1	7	—	—	—	12	—	—	6	11	—	—
Cielęta	1	3	18	—	—	21	12	—	1	10	—	—
Owce, kozy, barany, capy	—	148	478	—	—	388	523	—	21	595	750	—
Jagnięta i kozłeta	—	33	—	—	—	174	37	—	—	—	—	—
Świnie	—	13	11	2	—	29	—	—	69	260	1	—
Prosięta	—	19	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—
Konie i źrebięta	227	306	6	46	41	165	41	25	36	72	9	29
Muły i osły	—	—	—	—	16	—	6	—	—	—	—	—
Inne zwierzęta	—	—	—	—	—	—	800	—	—	50	—	—
Pijawki	—	15000	—	—	—	—	—	—	110000	—	—	—
Wozy i sanie proste	—	—	—	—	—	—	—	9	—	—	—	10
Powozy i sanie niewybijane	—	—	56	316	—	—	4	73	—	—	4	77
„ wybijane	—	—	26	78	—	—	4	32	—	—	9	21
Na stopy kubeczne:	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Drzewo na opał	1092	257	1000	—	720	108	—	—	10760	—	—	—
„ fabryczne	8410	—	287124	240727	1550	50	247830	70737	720	—	105464	36586
Na beczki:	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Statki i promy	—	—	15356	—	—	—	17558	—	—	—	19873	—